

Іваськів С.Р.,

*магістрантка кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого мистецтва
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна
(sofiia.ivaskiv@dspu.edu.ua)*

Роль мистецької освіти в контексті духовно-ціннісного виховання школярів

У статті осмислено ціннісно-духовний вимір мистецької освіти, що дедалі більше визнається як один з найважливіших аспектів діяльності навчальних закладів. Цей вимір підкреслює розвиток духовних та моральних цінностей дітей, а також їх емоційний та соціальний добробут через мистецьку діяльність. У цій роботі ми прагнемо дослідити роль предметів художньо-естетичного циклу у підвищенні рівня ціннісно-духовного виміру у закладах початкової та середньої освіти.

Проведено аналітичний огляд на тему мистецької освіти та її впливу на духовно-моральний розвиток дітей. Завдяки цьому дослідженню ми сподіваємося дати уявлення про потужний потенціал мистецтва у розвитку школярів. Наголошуючи на ціннісно-духовному вимірі мистецької освіти, ми вважаємо, що заклади початкової та середньої освіти можуть допомогти дітям сформувати міцну основу цінностей та духовності, які принесуть їм користь протягом усього життя.

Ключові слова: *школярі, цінності, духовність, навчальні дисципліни художньо-естетичного циклу, музичне мистецтво, образотворче мистецтво, світова художня культура.*

The role of art education in the context of spiritual and value education of schoolchildren

The article elaborates the value-spiritual dimension of art education, which is increasingly recognized as one of the most important aspects of the activity of educational institutions. This dimension emphasizes the development of children's spiritual and moral values, as well as their emotional and social well-being through artistic activities. In this work, we aim to investigate the role of subjects of the artistic

and aesthetic cycle in raising the level of the value-spiritual dimension in primary and secondary education institutions.

An analytical review was conducted on the topic of art education and its influence on the spiritual and moral development of children. Through this research, we hope to provide insight into the powerful potential of art to develop children's values and spirituality. By emphasizing the value-spiritual dimension of art education, we believe that primary and secondary education can help children form a strong foundation of values and spirituality that will benefit them throughout their lives.

Key words: *schoolchildren, values, spirituality, educational disciplines of the artistic and aesthetic cycle, musical art, fine art, world artistic culture.*

Постановка проблеми. Виховання особистості, звичайно, починається в сім'ї, однак важлива роль у цьому процесі належить і школі. Духовно-моральне виховання учнів є найважливішим завданням сучасної освітньої системи. Виховання школярів у духовному напрямі має стати тією об'єднувальною силою, яка зможе виростити покоління справжніх патріотів, які люблять свою Батьківщину.

Одним із найважливіших завдань мистецької освіти у школі, крім естетичного, є духовно-ціннісне виховання, тобто формування позитивних якостей особистості, що відповідають уявленням про істинну людяність, доброту, обов'язок та моральну відповідальність. Формування духовно-ціннісної культури та розвиток художнього смаку є основними завданнями таких навчальних предметів, як «Образотворче мистецтво», «Світова художня культура», «Музичне мистецтво», «Мистецтво», які можна віднести до дисциплін художньо-естетичного циклу. Також загальновідома основоположна роль мистецтва у процесі становлення естетичних ідеалів та ціннісних установок, інтелектуального і творчого розвитку молодого покоління. Перелічені предмети – це дисципліни, у змісті яких осмислюються світоглядні проблеми, що провадять до формування ціннісної сфери особистості. Багато навчальних предметів спрямовані на розвиток понятійного, суто раціонального мислення, оперують поняттями, схемами, символами. У мистецтві ж по-іншому – реалізується можливість відчувати світ у всій його повноті. Саме дисципліни мистецького циклу звернені до внутрішнього світу людини, розвивають

емоційну та душевну чуйність. Це має велике значення саме тоді, коли молодші школярі переходять у фазу юнацького віку, де особливо важливим стає їх внутрішній світ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ролі мистецтва у контексті навчальних програм закладів початкової та середньої освіти виокремлено в працях науковців О. Михайличенко (Михайличенко, 1999), Л. Московчук (Московчук, 2010), І. Огієнко (Огієнко, 1992). Автори та розробники навчальних програм Л. Масол (Масол та ін., 2012), Б. Фільц (Фільц та ін., 2010), Л. Хлебнікова (Хлебнікова та ін., 2012) також, констатують важливу роль мистецтва у змісті шкільних програм.

Метою статті є виокремлення виховної ролі дисциплін мистецького циклу у розвитку духовно-ціннісних орієнтацій школярів.

Виклад основного матеріалу. Найголовнішою особливістю мистецької освіти є, на наш погляд, її можливість впливати на різні аспекти особистісного розвитку школяра: когнітивні здібності, художній смак, емоційний світ, моральні цінності. Інакше кажучи, навчання образотворчого мистецтва, музичних дисциплін, художньої культури сприяє цілісному формуванню особистості. Розглянемо це твердження докладніше, акцентуючи увагу на процесі духовно-морального виховання під час вивчення навчальних предметів художньо-естетичного циклу.

Структура та зміст занять з предметів мистецького циклу спрямовані на розвиток творчого мислення та формування розуміння цінності мистецтва. Основний акцент у викладанні образотворчого мистецтва спрямований не на вироблення графічних навичок, роботи з кольором, композиційної побудови, а на духовно-моральний, смисловий бік предмета. Важливо приділити увагу питанню, навіщо дитині потрібно займатися творчістю, адже головне у мистецтві не розвиток дрібної моторики, а те, що хоче сказати художник і як йому це вдається.

Результатами засвоєння розділу образотворчого мистецтва у навчальній програмі «Мистецтво» є розвиток індивідуальних якостей учнів, які вони повинні отримати у процесі вивчення дисципліни:

виховання патріотизму, почуття гідності, знання історичних традицій минулого та сьогодення, формування навичок прагнення до самовдосконалення і самоосвіти на основі мотивації до навчання та пізнання, розвитку відповідального, шанобливого й доброзичливого ставлення до іншої людини, її думки, світогляду, культури, усвідомлення значення сім'ї в житті людини та суспільства.

Наступним з предметів художньо-естетичного циклу, що сприяють розвитку духовно-ціннісних орієнтирів школярів, є навчальна дисципліна «Музичне мистецтво». Музика відіграє визначну роль у формуванні духовних цінностей школяра. Дослідження у галузі педагогіки показали, що «музика може впливати на емоції, взаємозв'язки з соціумом та безпосередньо особисту поведінку людини. Музика здатна викликати різні емоції, такі як щастя, смуток, гнів та любов. Ця емоційна реакція на музику може вплинути на те, як школярі сприймають навколишній світ та їхню взаємодію з іншими» (Ващенко, 2000: с. 56).

Крім цього, доведено, що музика позитивно впливає на когнітивний розвиток дитини, включаючи пам'ять, увагу та розвиток мовних навичок. Ці навички мають вирішальне значення для успішного навчання та можуть сприяти підвищенню загальної успішності учня.

Музика може дати почуття спільності та приналежності. Участь у музичних проєктах чи відвідування концертів може об'єднати певні кола спільноти та створювати спільний ціннісний досвід. Цей соціальний зв'язок може допомогти учням розвинути співчуття і почуття відповідальності у ставленні до інших. Загалом, музика може впливати на формування духовних цінностей школяра через вироблення певних емоцій, розвиток когнітивних навичок та розширення соціальних зв'язків.

Предметом нашого дослідження є зверненість до аналізу навчального предмету «Світова художня культура», яка також відіграє значну роль у формуванні ціннісних орієнтацій школярів. Знайомство з різними формами мистецтва, такими як музика, живопис, література та театр, розширює їх світогляд, сприяє розвитку творчих навичок у розумінні різних культур та цінностей.

Наприклад, літературний розділ предмету ознайомлює дітей з різноманітними культурами та традиціями, сприяючи прийняттю їх відмінностей і повазі до них. Це спонукає і до більш глибокого вивчення власної ідентичності та народних традицій. Розділ «музика» може викликати певні емоції та пропонувати почуття культурної самобутності, приналежності, а живопис і скульптура стимулюють творчість і уяву.

Більше того, знайомство з різними видами мистецтва поліпшує критичне мислення, допомагаючи дітям глибше зрозуміти навколишній світ. Театр, наприклад, надає школярам унікальну можливість дослідити складні соціальні проблеми та етичні дилеми у безпечному та сприятливому середовищі.

Загалом нині вплив знань зі світової художньої культури важко переоцінити. Завдяки мистецтву діти можуть навчитися цінувати різноманітність, творчо виражати себе та розвивати більш тонке розуміння світу і свого місця в ньому.

Висновки. Отже, осмислюючи ціннісно-духовні орієнтири мистецької освіти для школярів, констатуємо, що розвиток духовних та моральних цінностей дітей, визначається як один з найважливіших у їх вихованні.

Аналіз предметів що формують мистецьку освіту в закладах початкової та середньої освіти, виявив потужний потенціал мистецтва для розвитку дитячих цінностей та духовності. Наголошуючи на ціннісно-духовному вимірі мистецької освіти, вважаємо, що саме предмети художньо-естетичного циклу («Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Світова художня культура») можуть допомогти дітям сформувати міцну основу цінностей та духовності, які нестимуть їм користь протягом усього життя.

Список використаної літератури

1. Ващенко, Г. (2000). Виховна роль мистецтва. Праці з педагогіки та психології, Т. 4. Київ. С. 56.
2. Михайличенко, О. (1999). Нариси з історії музично-естетичного виховання дітей та молоді в Україні. Київ: КДПУ. С. 214–237.

3. Московчук, Л. (2010). Українська духовна музика. Навчальний курс для недільних шкіл. Кам'янець-Подільська єпархія. 35 с.
4. Масол, Л., Коваленко, О., Сотська, Г. та ін. (2012). Мистецтво. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи.
5. Огієнко, І. (1992). Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. Київ: Довіра. 140 с.
6. Хлебнікова, Л., Дорогань, Л., Івахно, І. та ін. (2012). Музичне мистецтво. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1–4 класи*. Відновлено з https://mmk.edu.vn.ua/uploads/images/articles/hud_estet/2012/muz_mustectv.pdf
7. Фільц, Б., Белова, М., Букреєв, Г. та ін. (2010). Музичне мистецтво. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5–8 класи. Відновлено з <https://vseosvita.ua/library/navcalna-programa-dla-zagalnoosvitnih-navcalnih-zakladiv-muzicne-mistectvo-5-8-klasi-43595.html>